

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav české literatury a komparatistiky

**Oponentský posudek diplomové práce Bc. Andrey Všeťkové
*Obraz a proměny společenské kritiky ve vybraných dílech švédské detektivky***

Jak napovídá titul práce, Bc. Andrea Všeťková se ve své diplomové práci rozhodla analyzovat tzv. severskou (švédskou) detektivku coby prostředek sociální kritiky. Určitě je namístě pozitivně hodnotit, že akademickému zkoumání podrobuje současný literární a společenský fenomén. To, že si terén předpřipravila již ve své bakalářské práci, je patrné jak ze šíře materiálu, s nímž pracuje, tak z jistoty, se kterou se pohybuje v literárně-historickém a kulturním kontextu.

Práce má jasnou a přehlednou kompozici – v první části popisuje autorka historii žánru švédské detektivky, jeho společenskou roli; způsoby, jakým vstupuje do veřejných debat a jaký mediální diskurs diskuse o detektivním románu doprovází. Ale také třeba některé podstatné marketingové okolnosti – jakou pozici mají detektivky na švédském knižním trhu, apod. Podnětná je například poznámka o tom, zda vnímat tento žánr v kontextu národní, „domácí“ literatury nebo jej reflektovat jako způsob, jak se domácí literatura stává reprezentací jinakosti, exotičnosti v nadnárodním kontextu. Škoda, že se právě tomuto problému s reprezentací autorka nevěnuje cíleně – ostatně ani z jejích analýz není vždy zřejmé, která perspektiva a reprezentace je pro ni výchozí. Máme považovat sociálně kritický obraz, který nám ve svých analýzách představuje, za reprezentaci „domácího“ čtenáře, a tudíž se jedná o sebeobrazy, problematizuje se konstruování sebeidentity, apod., anebo spíše katalog jinakosti? A má smysl to rozlišovat?

Tato formulační nejistota možná souvisí s volbou odborné literatury. Převažují akademické studie a recenze, které buď shrnují vývoj švédského detektivního románu, nebo se věnují konkrétním autorům a titulům. Z teoretické literatury, která se zaměřuje obecně na problém detektivního vyprávění a jeho sociologický i sociokritický potenciál a interpretaci, se toho moc neobjevuje. Pouze nepříliš funkční odkazy na Tzvetana Todorova. Pro zvolené téma by se určitě hodila monografie Miroslava Petříčka *Majestát zákona: Raymond Chandler a pozdní dekonstrukce*. Taková volba sekundární literatury je jistě obhajitelná a nesporně vede k tomu, že autorčin výklad konkrétního kulturního kontextu švédského detektivního psaní působí velmi erudovaně, ale tam, kde se pokouší o nějakou teoretičtější a obecnější komparaci, evidentně

ztrácí jistotu a přesvědčivost. Například při vymezování typu švédského detektiva oproti Sherlocku Holmesovi nebo severské noirové poetiky vůči americké tradici. Určitě by za další rozpracování stálo třeba srovnání různých podob melancholie anebo hlubší ponor do podstaty severské melancholie coby reakce na koncept sociálního státu.

Po výkladové a deskriptivní části přichází analýza vybraných titulů švédských detektivních románů. Díky autorčinu výběru (z práce je patrné, že její pramenná základna je mnohem větší) můžeme sledovat nejen klíčová témata a motivy, které potvrzují sociálně kritický význam švédské detektivky, ale i určitou vývojovou perspektivu. Autorce se nepochybně podařilo naplnit cíl práce – představí nám řadu sociálně kritických témat (násilí na ženách, dysfunkční rodina a další důsledky selhávání sociálního státu apod.), škoda jen, že je ve svých interpretacích tak opatrná. Jednak řada interpretací spíše parafrázuje jiné interprety, aniž dochází ke kritické konfrontaci, jednak občas vedou k dost vágním charakteristikám typu, že kniha má „hravý a současně drsný styl“ nebo že „vyprávěcí tempo je klidné a melodické“. Také bych se nebála opustit v podstatě tematický výčet ve prospěch nějakého teoretizujícího zobecnění, které souvisí se sociokulturní reflexí (např. jak se konstruuje právo, násilí, norma, nemoc, spravedlnost.... k tomu by mohla poskytnout inspiraci a oporu již zmiňovaná Petříčková kniha), nebo komparace literární. Používá švédský detektivní román tytéž narativní postupy a metodologická východiska jako tradiční společenskokritická próza? Proč autorka například zmiňuje (odkazem na wikipedii) biografii autorů – předpokládá nějakou podobu, funkci sociální determinace? Jakou výpovědní hodnotu má výrok z Krejčího *Sociologie literatury*, který autorka v této souvislosti uvádí: „Jsou to právě spisovatelé, kteří vnášejí často do díla zkušenosti, poznatky a způsob myšlení společenského prostředí svého mimoliterárního povolání.“?

Přestože by textu prospěla ještě jedna korektura, jedná se celkově o velmi poctivou práci. A i když bych její přednosti viděla spíše v přehledovosti než v hloubce analýzy, přináší produktivní, pro obor přínosné, sumarizace a podněty, s nimiž se dá dál pracovat. Práci proto **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnotit jako **velmi dobrou**.

V Praze 2. září 2020

Mgr. Blanka Činátlová, Ph.D.